

De voorbereiding voor de trip was goed geweest. Althans, dat was de idee. Veertien duiken van een uur in Noorwegen in water van 5 graden Celsius. Maar het bleek niet voldoende te zijn. De paar graden dat het op Spitsbergen nog kouder was maken een enorm verschil. Na een kwartier werd het al erg koud. Vooral de handen.

TEKST EN FOTO'S: MARION HAARSMAN
WWW.ONDERWATERFILM.NL

Ijsduiken op Spitsbergen

Pas tijdens de derde duik, op het meest noordelijke punt van de trip, op 79 graden en 55 minuten, en nadat er een t-shirt was geruild voor dikke duikwanten, ging het veel beter. Die want (mitten in het Engels), maakte zoveel verschil, dat er meteen 44 minuten onderwater kon worden gebleven.

NAAKTSLAK Het was in Lilliehookfjorden, bij Albert 1 land. Eerst was het niet zo helder, overall lag heel veel stof op het kelp. Door de bewegingen van de vinnen werd het stof nog erger. Dat veranderde pas bij een rotswand die steil naar beneden ging. Op 18 meter leuke begroeiing: sponzen, anemonen, kokerwormen en een naaktslak. De *Coryphella verucosa* is

een groot uitgevallen roodtipje, hij lijkt wel op de *Coryphella gracilis*, een veel voorkomend slakje in de Oosterschelde in het vroege voorjaar, maar deze slak is wat groter en de rhinophoren zijn ook veel langer dan normaal. En dat valt meteen op. Er zaten er twee, maar de eerste zat veel gunstiger voor de camera.

Verder zwemmend en ondertussen alsmaar foto's maken: zakpijpen en prachtige anemonen, twee verschillende soorten. Ook nu nog een slakje, in een stukje wier. Wel 100 foto's gemaakt tijdens deze duik. In het ondiepe ook (weer) het gekke kwalletje van de eerste duik tegengekomen. Of is het toch een slakje? Foto's ervan maken valt niet mee. Verstoord

gaat het hard zwemmen. Probeer er dan maar eens een scherpe foto van te krijgen.

VLISSINGEN Terug naar die eerste duik vanaf de Gregory Mikeef. Een grote boot met een Russische bemanning, gebouwd in 1990. Geen

Ijsspiegeling

DIE EERSTE DUIK WAS
VOORAL OM
TE WENNEN AAN
DE KOU EN HET LOOD
UIT TE TESTEN.
EEN CAMERA MOCHT
EIGENLIJK NIET
WORDEN MEEGENOMEN

ijsbreker, maar de romp is met staal versterkt, zodat hij geschikt is om te varen in arctische wateren. De boot doet cruises rond Antarctica en Spitsbergen. Hij vaart twee maal per jaar heen en weer van de noord naar de Zuidpool. De thuishaven is Vlissingen, dat verklaarde de Nederlandse melk en suikerzakjes in de bar!

Voor die duik, na inscheping en sloepenrol, in de eetzaal (om weer op te warmen) een briefing over de gevaren van het duiken in de poolzee. Er zijn vier punten waaraan moet worden gedacht. Als eerste geen decompressieduiken, maximale diepte 20 meter en safetystop van 3 minuten op 5 meter. Ten tweede: in verband met de lage temperaturen van +3 tot -1,5

graad Celsius is de maximale bottomtime geen 45 maar 25 tot 35 minuten. Verder: het weer kan snel omslaan en tenslotte: soms is er stroming, vooral bij in/uitgang van fjorden.

EERSTE DUIK Die eerste duik was vooral om te wennen aan de kou en het lood uit te testen. Een camera mocht eigenlijk niet worden meegenomen. Maar als er nooit zonder camera wordt gedoken...? Toch nog tijd gevonden in het drukke schema om het onderwaterhuis in elkaar te zetten.

Helaas: het viel best wel tegen. Eerst lang aan het zoeken met de Zodiacs naar een geschikt plek om van de kant het water in te gaan.

Anemoon *Hormatia nodosa*

Coryphella verucosa

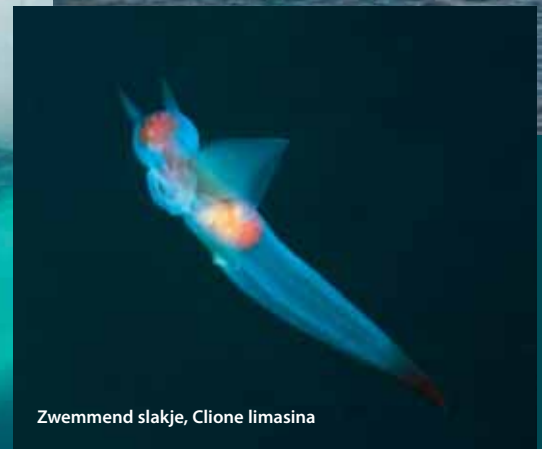
Zakpijpen

Blauwe ijsberg

Buddy zoekt de weg

Zwemmend slakje, Clione limasina

Dus al koud voordat het zover was. En inderdaad, eenmaal erin was de koude adembenevend. Doordat er ondiep werd gebleven ook veel te weinig lood. Een misverstand. Het verhaal dat er met meer dan 16 kilo lood niet meer mocht worden gedoken, bleek onjuist. Maar dat is achteraf.

TOBBEN Zonder enkellood viel het lichaam naar beneden en bleven de benen omhoog steken. Zelden zo getobt onderwater. Meer lood mocht wel degelijk. Moest alleen wel even worden gemeld. Met twee platte stukjes lood, die iedere volgende duik met 'ducktape' om de enkels werden gebonden, zodat het lood goed vast bleef zitten en er minder lucht in de benen bleef, kon er weer behoorlijk worden uitgetrimd.

TIJDENS DE DUIK STONDEN TWEE GIDSEN AAN DE KANT, GEWAPEND MET EEN 'FLAREGUN' EN EEN GEWEER OM IJSBEREN OP AFSTAND TE HOUDEN

Boven water was het bewolkt en onderwater was het somber. Een zandbodem bedekt met wieren. Niet erg interessant. Wel zwommen er kleine beestjes, een soort kwalletjes. Het leek wel een zwemmend slakkenhuisje. In het Spitsbergenboek (Svalbard, life in the Polar Oceans) van de Noorse duikgids Erling Svensen, was het minuscule diertje snel gevonden. Er zijn op Spitsbergen twee soorten zwemmende slakjes, die elkaar opeten... Weer wat geleerd! Overigens: tijdens de duik stonden twee gidsen aan de kant, gewapend met een 'flaregun' en een echt geweer om eventuele ijsberen en/of walrussen op een veilige afstand te houden.

GEWOON VLIEGEN IJsduiken op Spitsbergen dus. Normaal, als er althans eens ijs is, in Nederland of, alternatief, in een bergmeer. Naar Spitsbergen is gewoon te vliegen. Via Oslo met de SAS. Op Spitsbergen een behoorlijk vliegveld, waar ook grotere passagiersvliegtuigen kunnen landen. Wel een spectaculaire aanvliegroute, tussen de bergen door en de idee dat de sneeuw kan worden aangeraakt. Na aankomst de eerste nacht in een soort herberg en de volgende dag nog alle tijd het dorp Longyearbyen te verkennen. Vijftienhonderd inwoners groot of klein. Maar met een behoorlijk aantal winkels, bars en zelfs een museum. En ook druk in die winkels. Met, zo bleek later, vooral toeristen van een cruiseschip dat in de haven lag. Even buiten

het dorp een huskyfarm, waar ook veel eider-eenden aan het broeden waren.

's Avonds en 's nachts vaart de Gregory Mikeef. Door alle verhalen over de expeditie naar de polen en de speurtochten naar de noordelijke doortochten, waarbij de expeditieleden enorme ontberingen hebben doorstaan (als ze het überhaupt overleefden) nogal opgewonden en de fantasie op hol geslagen. Onze Willem Barentz heeft Spitsbergen ontdekt en daarna Nova Zembla. Die mensen waren onverschrokken en avontuurlijk. Daar was deze reis vol luxe en comfort niets bij vergeleken.

Alle verhalen over ontberingen en vriesdood schoten, 's avonds kijkend door de patrijspoort, door het hoofd. Overal ijs, helemaal ingesloten. Visioenen dat de boot niet meer los kon komen en maandenlang vast zou zitten. De boot zou zelfs kapot vriezen en van de brokstukken moest een huis worden gebouwd in het ijs. Overwinteren, dag en nacht donker. Zelf vuurtjes stoken om warm te blijven. In de kou dieren vangen om te overleven en ...

TWEEDE DUIK Dat was allemaal na duik nummer twee. Bij het ijs. Met de gedachte aan foto's van duikers onder het ijs. Maar, het ver-

Rog

Scallop

Spinkrab met camouflage

EENMAAL BOVEN DUIDELIJK WAAROM HET ZO SCHEMERIG EN DUISTER WAS: MIDDEN IN HET DRIJVENDE IJS

moeden bleek juist: het was ijskoud bij het ijs! En nog zonder de mitten was het na ruim een kwartier wel gedaan. Het was troebel en donker op 18 meter. Een donderpadje op het kelp was al verdwenen toen de camera klaar was en een spinkrabje wilde ook niet op de foto. Eenmaal boven duidelijk waarom het zo schemerig en duister was. Midden in het drijvende ijs. En nog net in de Zodiac. Tussen twee ijschotsen, die naar elkaar toe dreven, doorzwemmen. Een mooi moment om een foto te maken. Maar of dat nou zo verstandig was is de vraag. Nog net op tijd er tussendoor.

Ijsbergen smelten vreemd. Aan het wateroppervlak gaat het harder. Zo ontstaat onderwater een soort rand, waarnet overheen kan

worden gegleden. En veilig aangekomen bij de Zodiac toch nog maar een duiker bij het ijs fotograferen. Die kwam heel braaf, maar had zijn lood ook al afgegeven. Of hij zich aan het ijs kon ondtrekken (weer aan die smelt-rand). Ja dus, sterk genoeg en bijna moeiteloos ging 'ie onder. Toch nog een aardige foto. Maar wat een moeite ervoor nodig is geweest. En de temperatuur? Min 1 graad Celsius.

ZEEHONDEN De volgende morgen, na de visioenen van de nacht, voer de Gregory Mikeef nog steeds. En, het ijs was verdwenen. Het bleek dat het schip wel kon loskomen uit het pakijs, maar verder naar het noorden varen was niet mogelijk. Midden in de nacht dan ook omgedraaid. Geen Liefdefjord meer, waar het zo mooi zou zijn. Maar nog wel vijf andere duiken, zeven in totaal dus, waarvan die derde, bij Lilliehookfjorden, de eerste was. De eerste dus goede duik met redelijk zicht en veel foto's. En op de terugweg naar de boot met de Zodiac een stuk ijs, waar verschillende zeehonden op lagen. De landploeg had het doorgegeven. Met een 60 mm objectief in het onderwaterhuis niet veel te doen, maar toch een paar foto's gemaakt! En vooral van de mooie blauwe ijsberg die ook voorbij dreef.

Spitsbergen

Bijna ingesloten door het ijs

Terug bij de Zodiac

Vast in het pakijs

De Gregory Mikeef

